

Armoede, kwetsbare gezinnen en (lokaal) sociaal beleid

Prof. dr. Koen Hermans

LUCAS Centrum voor Zorgonderzoek en Consultancy &

Centrum voor Sociologisch Onderzoek, KU Leuven

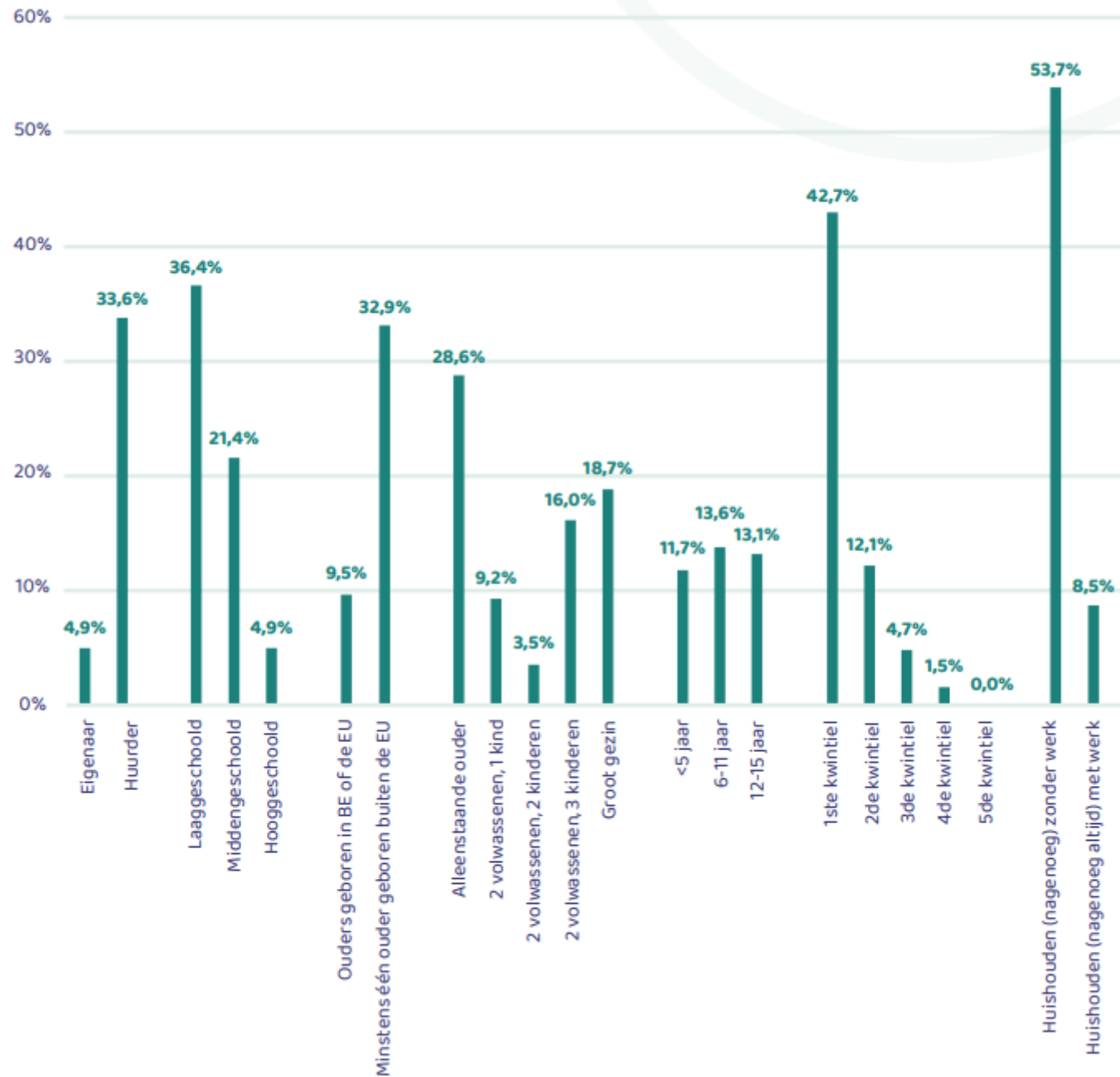
Type armoede	Definitie	Meetmethode
Absolute armoede	Ernstige ontbering van basisbehoeften zoals voedsel, onderdak en sanitaire voorzieningen.	Inkomensdrempels (bv. \$2,15/dag in PPP)
Relatieve armoede	Armoede gedefinieerd in verhouding tot de levensstandaard van de bredere samenleving.	Percentage van het nationale mediaaninkomen (bv. 60%)
Multidimensionale armoede	Armoede als meerdere ontberingen/tekorten op gebieden zoals gezondheid, onderwijs en levensstandaard.	Multidimensionale Armoede-Index (MPI); EU: Materiële en Sociale Deprivatie (13 indicatoren)
Subjectieve armoede	Armoede als subjectieve ervaring	Voldoende middelen om rond te komen
Sociale uitsluiting	Uitsluiting van volledige deelname aan het sociale, economische en politieke leven.	Indicatoren van toegang, participatie en institutionele belemmeringen
Consensuele definitie	Niet de nodige middelen om leefomstandigheden te veroorloven die gangbaar zijn en deel ten nemen aan sociaal gangbare activiteiten.	Materiële deprivatie en levensomstandigheden

Armoede in België : de relatieve, monetaire armoedegrens

	Equivalentie	2019		2024	
		Jaarbedrag (€)	Maandbedrag (€)	Jaarbedrag (€)	Maandbedrag (€)
Alleenstaanden	1.0	€14.765	€1.230	€18.235	€1.520
Huishouden met 2 volwassenen	1.5	€22.148	€1.846	€27.353	€2.279
Huishouden met 1 volwassene en 1 kind	1.3	€19.195	€1.600	€23.706	€1.975
Huishouden met 1 volwassene en 2 kinderen	1.6	€23.624	€1.969	€29.176	€2.431
Huishouden met 2 volwassenen en 1 kind	1.8	€26.577	€2.215	€32.823	€2.735
Huishouden met 2 volwassenen en 2 kinderen	2.1	€31.007	€2.584	€38.294	€3.191

AROP - Risico op monetaire armoede

	2019	2020*	2021	2022	2023	2024
België	14.8%	14.1%	12.7%	13.2%	12.3%	11.5%
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	31.4%	27.8%	25.4%	29.8%	27.7%	26.5%
Vlaams Gewest	9.8%	9.3%	7.8%	7.7%	7.8%	7.7%
Waals Gewest	18.3%	18.2%	17.3%	17.8%	15.3%	13.5%
0 - 15 jaar	19.0%	15.3%	14.7%	13.5%	13.2%	14.3%
0 - 17 jaar	18.9%	15.6%	15.1%	14.1%	13.2%	14.5%
16 - 24 jaar	16.3%	15.8%	14.0%	16.9%	13.8%	12.6%
18 - 24 jaar	15.9%	15.0%	12.7%	16.0%	14.1%	11.6%
25 - 49 jaar	12.7%	11.0%	10.3%	9.9%	10.3%	10.0%
50 - 64 jaar	12.6%	13.0%	11.9%	12.3%	10.4%	10.0%
65 jaar of ouder	15.7%	18.7%	14.8%	17.9%	15.8%	12.2%
65 - 74 jaar	13.0%	14.1%	11.4%	13.6%	13.9%	10.9%
75 jaar of ouder	19.0%	24.4%	19.2%	23.1%	18.0%	13.9%

Armoede is een dynamisch fenomeen

1. Armoede kan tijdelijk, terugkerend of persistent zijn

- 10 % van de Belgen gedurende minstens twee van de afgelopen drie jaar onder de Europese armoedegrens

2. Levensgebeurtenissen spelen een grote rol

- Gebeurtenissen zoals werkloosheid, gezondheidsproblemen, gezinsbreuk of beleidsveranderingen kunnen mensen in armoede doen belanden.

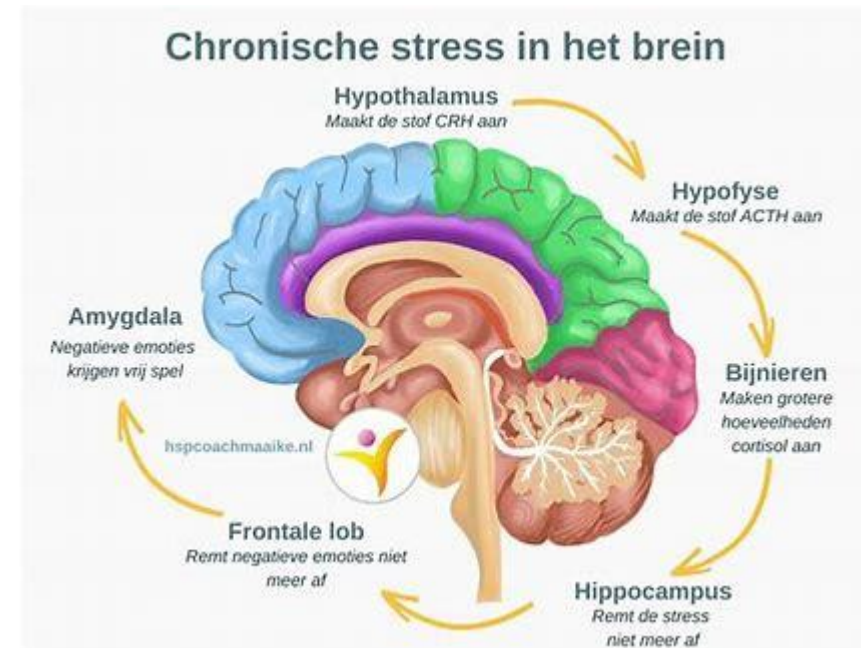
3. De trajecten uit armoede verschillen

- De **achtergrond, opleiding en sociale netwerken** van mensen beïnvloeden hun kwetsbaarheid en hun kansen om uit armoede te geraken
- Personen ondervinden **structurele barrières** die hen in armoede vasthouden.

4. De gevolgen van armoede stapelen zich op doorheen de tijd

- Wie lange tijd in armoede leeft, ervaart **diepere vormen van uitsluiting**, zoals een slechtere gezondheid of minder kansen op werk.

Schaarste zorgt voor kortemijnbeslissingen

Relatie tussen armoede en kindermishandeling

ORIGINAL ARTICLE | Full Access

A review of the relationship between poverty and child abuse and neglect: Insights from scoping reviews, systematic reviews and meta-analyses

Guy C. M. Skinner Paul W. B. Bywaters, Ellis Kennedy

First published: 02 November 2022 | <https://doi-org.kuleuven.e-bronnen.be/10.1002/car.2795> | Citations: 8

SECTIONS

PDF TOOLS SHARE

Abstract

An up-to-date and accurate picture of the evidence on the impact of poverty is a necessary element of the debate about the future direction of children's social care services internationally. The purpose of this paper is to update evidence about the relationship between poverty and child abuse and neglect (CAN) published since a previous report in 2016 (Bywaters et al., 2016). A systematic search was conducted, identifying seven reviews. Poverty was found to be consistently and strongly associated with maltreatment, be that in terms of familial or community-level poverty, or in terms of economic security. Findings demonstrated that both the type and the quantity of economic insecurities impacted child maltreatment. Certain economic insecurities – income losses, cumulative material hardship and housing hardship – reliably predicted future child maltreatment. Likewise, as families experienced more material hardship, the risk for maltreatment intensified. In some studies, the relationship between poverty and maltreatment differed by abuse type. Future reviews need to investigate individual papers and their findings across different CAN measures, definitions, samples, abuse types and conceptualisations of poverty to provide a comprehensive understanding of the current research base and the directions which need to be taken to further understand and prevent CAN.

- Samenhang, maar relatie verschilt naar gelang van type kindermishandeling
- Maar armoede wordt op heel uiteenlopende wijzen gedefinieerd
- Eerder sprake van continuüm dan van scherp onderscheid tussen armoede en niet-armoede
- Uiteenlopende verklaringen voor associatie:
 - Deprivatie leidt tot mentale problemen en mogelijks ook meer insensitiviteit voor kinderen
 - Deprivatie leidt tot minder tijd en mogelijks tot verwaarlozing
 - Buurt heeft bijkomend effect bovenop gezinskenmerken
 - Gezinnen in armoede meer 'in beeld'

Relatie tussen kindermishandeling en armoede op later leeftijd

Child Abuse & Neglect

Volume 77, March 2018, Pages 121-133

The association between child maltreatment and adult poverty – A systematic review of longitudinal research

Lisa Bunting ^a , Gavin Davidson ^a , Claire McCartan ^b , Jennifer Hanratty ^b , Paul Bywaters ^c , Will Mason ^d , Nicole Steils ^e

[Show more](#)

[+](#) Add to Mendeley [🔗](#) Share [📄](#) Cite

<https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.12.022>

[Get rights and content](#)

 [Full text access](#)

Abstract

Child maltreatment is a global problem affecting millions of children and is associated with an array of cumulative negative outcomes later in life, including unemployment and financial difficulties. Although establishing child maltreatment as a causal mechanism for adult economic outcomes is fraught with difficulty, understanding the relationship between the two is essential to reducing such inequality. This paper presents findings from a systematic review of longitudinal research examining experiences of child maltreatment and economic outcomes in adulthood. A systematic search of seven databases found twelve eligible retrospective and prospective cohort studies. From the available evidence, there was a relatively clear relationship between 'child maltreatment' and poorer economic outcomes such as reduced income, unemployment, lower level of job skill and fewer assets, over and above the influence of family of origin socio-economic status. Despite an extremely limited evidence base, neglect had a consistent relationship with a number of long-term economic outcomes, while physical abuse has a more consistent relationship with income and employment. Studies examining sexual abuse found less of an association with income and employment, although they did find a relationship other outcomes such as sickness absence, assets, welfare receipt and financial insecurity. Nonetheless, all twelve studies showed some association between at least one maltreatment type and at least one economic measure. The task for future research is to clarify the relationship between specific maltreatment types and specific economic outcomes, taking account of how this may be influenced by gender and life course stage.

Ook omgekeerde relatie:

- Veel minder onderzocht
- Langetermijn effecten van kindermishandeling
- Nauwelijks onderscheid tussen verschillende types
- Relatie tussen life events en levensloop is bijzonder complex

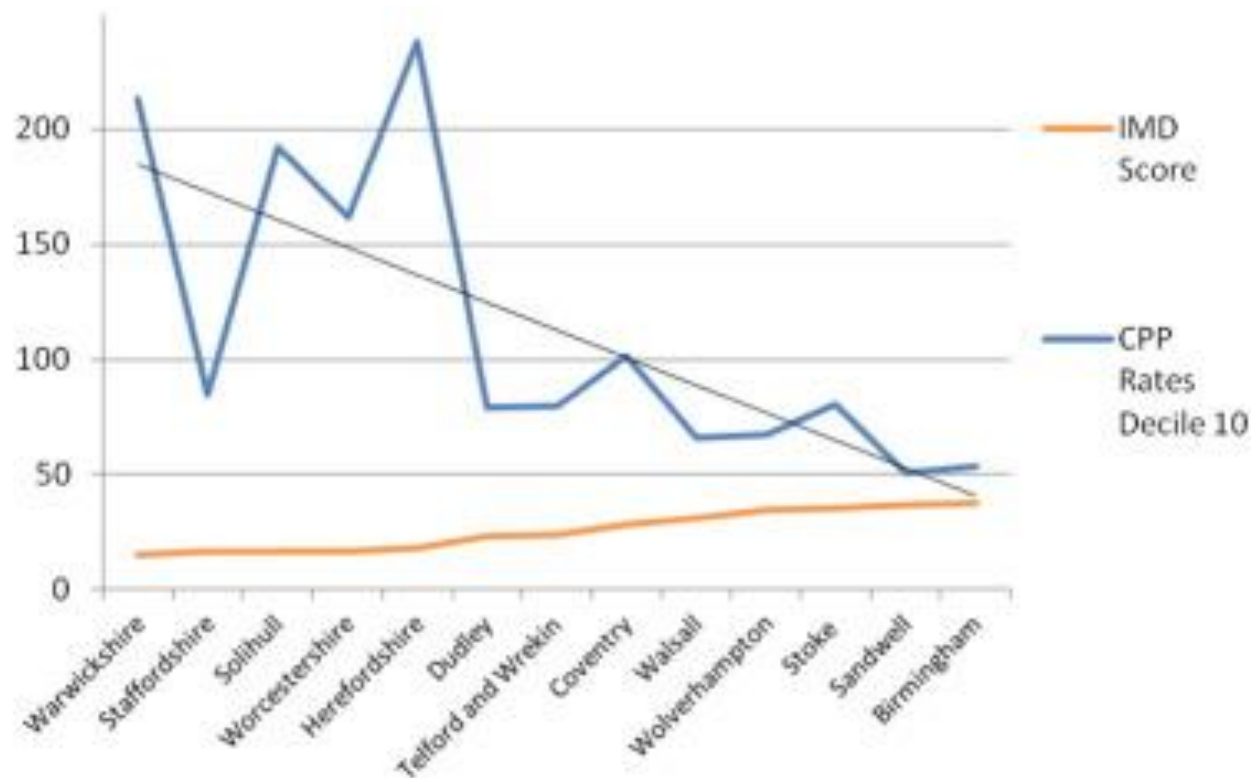
Inverse intervention law

Exploring inequities in child welfare and child protection services: Explaining the ‘inverse intervention law’

Paul Bywaters ^a , Geraldine Brady ^a, Tim Sparks ^a, Elizabeth Bos ^a, Lisa Bunting ^b, Brigid Daniel ^c, Brid Featherstone ^d, Kate Morris ^e, Jonathan Scourfield ^f

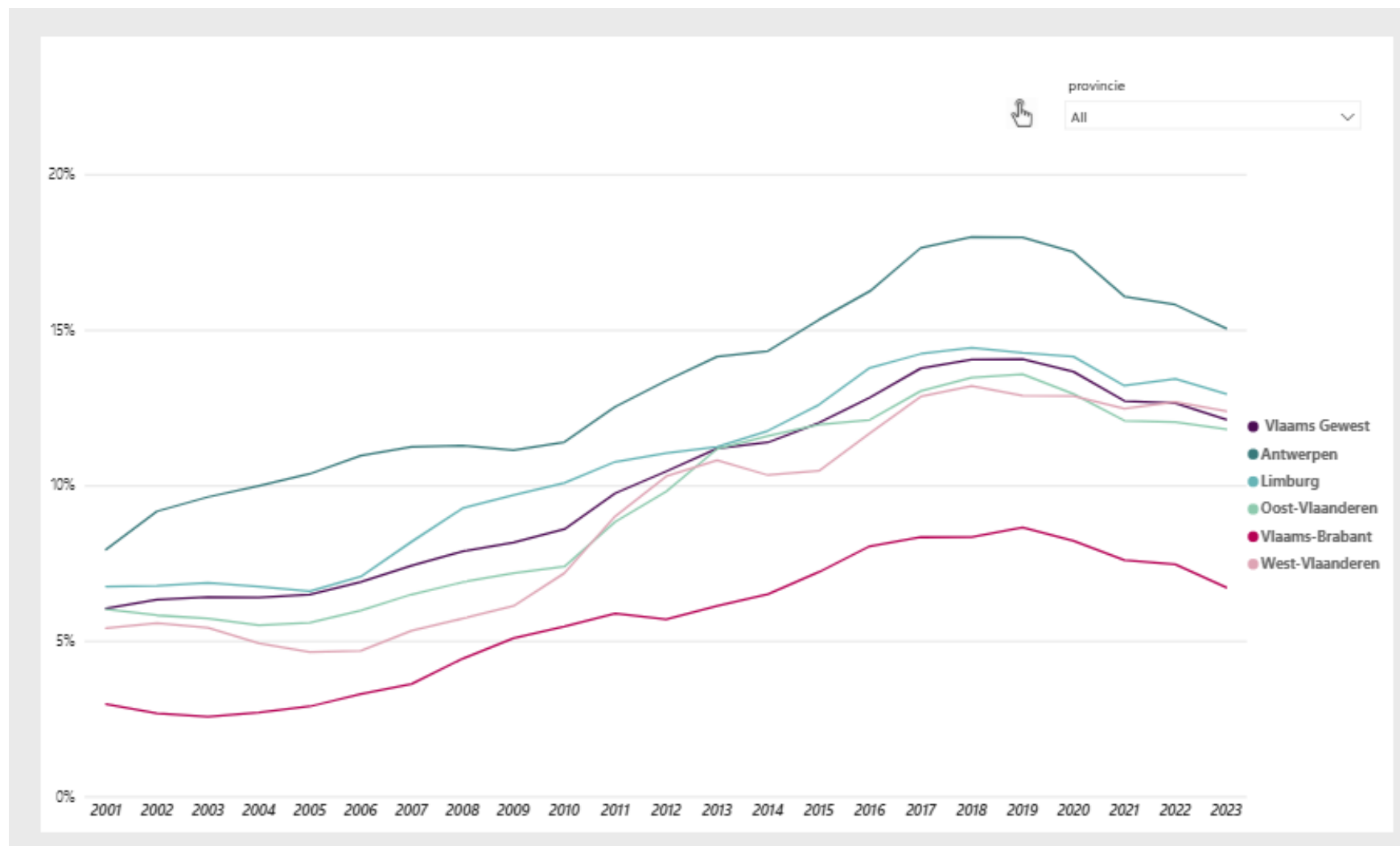
[Show more](#)

‘Kwetsbare’ gezinnen

- Inkomensarmoede : lager inkomen dan 60 % van het mediaan gezinsinkomen
 - Risicofactoren voor inkomensarmoede : huurders, eenoudergezinnen, mensen zonder job,...
 - Kansarmoede-index van Kind en Gezin
 - Wantrouwen in diensten/hulpverlening
- Hulpverleningsterm die ook stigmatiserend werkt

Kansarmoede in Vlaanderen

Maar **beperkingen** van deze kansarmoede-index:

- Momentopname
- Geen weerspiegeling van de inspanningen die het gezin levert

Nood aan **leefwereldgerichte benadering**

Onderzoeksvragen:

- Wat zijn **de huidige levensomstandigheden** van een selectie van gezinnen die ongeveer 5 jaar geleden geregistreerd werden als kansarm?
- Welke **evoluties** hebben er plaatsgevonden?
- Welke rol speelt de **lokale dienstverlening** in transitie van kwetsbare gezinnen?

Methodologie

- In Boom, Hasselt, Vilvoorde en Lokeren
- Literatuurstudie
- Interviews met
 - Gezinnen
 - Stakeholders

Bron: Stad Hasselt

Vaststellingen

- Kansarmoede van de gezinnen is relatief stabiel op de vier locaties
 - Anno 2020: merendeel in een precare inkomens-, woon- en arbeidsmarktsituatie
 - Het vinden van werk biedt niet altijd een uitweg uit de financiële armoede
- Hefbomen op meerdere domeinen van het lokale niveau
 - Belang van kinderopvang
 - Hefbomen werk: artikel 60 via OCMW, (beroeps)opleidingen
 - Hefbomen wonen: betaalbare sociale woningen, doorgangswoningen en financiële tussenkomsten
 - Belang van informeel en formeel sociaal netwerk
 - Belang van lokaal aanbod
- Complexe situaties leiden tot complexe trajecten
 - Hoe complexer het traject van het gezin, hoe meer diensten betrokken zijn, hoe meer het gezin zichzelf moet informeren over deze diensten, en hoe meer 'overweldigend' het gehele landschap overkomt.

Hulpverleningslandschap: waar aankloppen?

INSTANTIEKAPITAAL

Conclusie

- Rechtenoekenning en materiële hulp
 - Inzetten op verlagen van drempels, rechtenoekenning, proactief en outreachend benaderen
 - Koppeling materiële en immateriële ondersteuning wordt als zinvol ervaren, bijvoorbeeld Boempetat in Boom
- Type dienstverlening maar vooral relationele aspect van dienstverlening
 - *Er zijn mensen van vlees en bloed altijd nodig om die mensen te begeleiden naar een oplossing' (lokale actor uit Lokeren)*
- Nood aan antennepunten om kwetsbare gezinnen op de radar te krijgen
 - Lokale diensten kunnen fungeren als kompas om de gezinnen wegwijs te maken, wat moeilijk tot onmogelijk is wanneer ze *'zelf het noorden kwijt zijn'* (dixit lokale actor uit Hasselt).

Armoedebestrijding op lokaal niveau

- Structureel versus flankerend armoedebeleid
- Er zijn lokale ‘hefbomen’, maar lokale actoren kennen ze niet altijd, benutten ze niet altijd of willen ze niet benutten:
 - *Kinderopvang*: investeren in toegankelijkheid, opzetten van lokaal loket kinderopvang, ...
 - *Onderwijs*: kosten controleren en tussenkomen, samenwerking tussen welzijnsdiensten en scholen faciliteren,...
 - *Huisvesting*: strijd aangaan tegen leegstand en huisjesmelkerij, voorzien in crisishuisvesting, uitwerken van een (en voorrang geven in) lokaal toewijzingsbeleid sociaal wonen, ...
 - *Werk* : tewerkstelling via het OCMW, opleiding, ...
- Lokale hefbomen vereisen **structureel armoedebeleid op bovenlokaal niveau**

Drie kernboodschappen

- Toegankelijkheid vraagt om voortdurende reflectie op wat we nu ‘verwachten’ van mensen
- Vindplaatsgericht werken / outreachend werken : aanwezig zijn op de nuldelijn
- Relationele component : mondelinge informatie, aanspreekfiguur, continuïteit

Gezinscoaching als specifieke methodiek

- Focus op zeer kwetsbare gezinnen
- Kenmerken van de methodiek :
 - Langdurig beschikbare vertrouwenspersoon
 - A la carte en zonder voorstructurering
 - ‘Dagelijkse’ activiteiten in de leefwereld
 - Gezinscoach als ‘belangenbehartiger’ van het gezin
 - Laagdrempelige lokale inbedding

Veelbelovend en toch 'bescheiden' impact

- Uitgesproken waardering door gezinnen en meerwaarde ook erkend door gezinscoaches zelf
- Vooruitgang is soms beperkt, maar tegelijkertijd erg betekenisvol
- 'tegenwerking' van structurele problemen (huisvesting, inkomen) kan niet onderschat worden
- Gezinscoach als 'belangenbehartiger' : toegang tot rechten faciliteren